

Grzegorz Maroń¹

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID ID: 0000-0002-3861-9103

INSTYTUCJA ŚLUBOWANIA RADCY PRAWNEGO W POLSKIM PORZĄDKU PRAWNYM

ABSTRACT

The institution of the attorney-at-law's oath in the Polish legal order

The article presents the results of a study on the institution of the attorney-at-law's oath. The formal and dogmatic analysis of the relevant statutory and deontological provisions is supplemented by an interpretation of these provisions in judicial practice. As part of comparative remarks, the attorney-at-law's oath is compared with the regulation of oaths taken by other professional groups, particularly those practicing legal professions. The article discusses various issues, including the concept of the oath, the text of the oath, the date and manner of taking the oath, the consequences of taking or refusing to take the oath, the obligation to remain faithful to the oath, the possibility of concluding the oath's text with a religious invocation, and the significance of the oath under the Code of Ethics for Attorneys-at-Law. In the author's opinion, respect for the professional ethos expressed in the text of the oath depends primarily on a reflective approach to the act of taking the oath and the internalization of the values and attitudes it conveys.

Keywords: attorney-at-law's oath, attorney-at-law's deontology, right to practice a profession, disciplinary liability

¹ Doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego w Zakładzie Nauk Historyczno- i Teoretyczno-prawnych Wydziału Prawa i Administracji. Adres e-mail do kontaktu: gmaron@ur.edu.pl.

Słowa kluczowe: ślubowanie radcy prawnego, deontologia radcowska, prawo wykonywania zawodu, odpowiedzialność dyscyplinarna

1. Wprowadzenie

Złożenie ślubowania przez radcę prawnego jest formalnym warunkiem nabycia przez niego prawa do wykonywania zawodu, a jego treść jest jednym z wyznaczników profesji radcy prawnego jako zawodu zaufania publicznego². Prawna doniosłość tej czynności mogłaby sugerować, że stanie się ona przedmiotem szerszego zainteresowania jurysprudencji. W piśmiennictwie prawniczym dotychczas nie było jednak opracowania całościowo poświęconego ślubowaniu radcowskiemu, co tłumaczy zasadność i potrzebę poddania go nieco wnikliwszej naukowej eksploracji, zwłaszcza że tytułowa problematyka dotyka ponad 50 tys. osób będących radcami prawnymi w Polsce.

Publikacje naukowe dotyczące innych rodzajów ślubowań ujawniają wiele prawnie relevantnych pytań i kwestii mających przełożenie na praktykę. Celem artykułu jest dokonanie nie tylko formalno-dogmatycznej charakterystyki ślubowania radcowskiego przez studium odpowiednich przepisów ustawowych i deontologicznych, ale również przedstawienie jego operacjonalizacji w orzecznictwie. Dokonując krytyczno-ocennej syntezy postaci ślubowania radcowskiego na gruncie obowiązującego prawa, komparatystycznie sięgnięto do unormowania ślubowań innych kategorii osób, zwłaszcza tych wykonujących zawody prawnicze.

2. Pojęcie ślubowania

Ślubowanie jako kategoria prawna oznacza uroczyste, publiczne, zwykle ustne przyrzeczenie określonego postępowania na przyszłość, składane w słowach o ściśle określonej treści i często też w sposób podany w przepisach prawa. Wyróżnić można trzy podstawowe rodzaje ślubowania. Po pierwsze ślubowanie składają funkcjonariusze publiczni, obejmując swój urząd, czy przedstawiciele zawodów zaufania publicznego przed przystąpieniem do wykonywania profesji. Do tego typu ślubowania zalicza się ślubowanie radcowskie. Po drugie ślubowanie składają osoby przed przystąpieniem do przesłuchania, w którym zobowiązują się do mówienia prawdy. W obecnym polskim porządku prawnym nominalnie ten typ ślubowania występuje jako „przyrzeczenie”. Po trzecie w wielu państwach, choć nie w Polsce, istnieje ślubowanie lojalności ciążące na osobach naturalizowanych, w ramach którego składają one obietnicę wierności swojej nowej ojczyźnie³.

² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05, LEX nr 299957.

³ G. Maroń, *Instytucja ślubowania prokuratorskiego w polskim porządku prawnym*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 11/12, s. 66–67.

Pojęciem bliskoznacznym, a w polskim systemie prawnym nawet synonimicznym wobec ślubowania jest przysięga. W ujęciu historycznym, a w niektórych krajach także i współcześnie, przysięga różniła się/różni się od ślubowania religijnym charakterem. Klasyczna przysięga rozpoczyna się od inwokacji (np. słowa „Przysięgam w imię Boga Wszechmogącego, w Trójcy Świętej Jedyne”) i/lub kończy religijnym zawołaniem (np. słowa „Tak mi dopomóż Bóg”). Ponadto składanie przysięgi było/jest do pewnego stopnia religijnym rytuałem, gdzie np. przysięgający kładzie dłoń na Piśmie Świętym czy deklamuje słowa roty, stojąc przed krucyfiksem. W Polsce obecnie nominalna przysięga (np. Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów czy funkcjonariusza CBA) niczym nie różni się od złożenia świeckiego ślubowania (np. posła czy policjanta), tak pod względem laickiej treści, jak i pozbawionej elementów religijnych formy złożenia, czego nie zmienia fakultatywna możliwość zakończenia słów roty zwrotem „Tak mi dopomóż Bóg”.

Ślubowanie ma charakter promisyjny w tym sensie, że ślubujący zaciąga obowiązki na przyszłość, od momentu jego złożenia. Mieszanego, promisyjno-asertoryjnego charakteru jest jedynie przyrzeczenie prawdomówności świadka, który zobowiązuje się, że za chwilę będzie zgodnie z prawdą mówił przed organem przesłuchującym o wydarzeniach czy stanach rzeczy, ale tych, które już zaistniały lub które mają miejsce.

Ratio legis stojącym u podstaw ślubowania jest przeświadczenie, że publiczne i solenne zobowiązanie się do określonego postępowania odpowiednio zmotywuje ślubującego do takiego właśnie zachowywania się, tym samym – jeśli nie gwarantując, to jednak przyczyniając się do urzeczywistniania pożądaných standardów sprawowania określonego urzędu bądź wykonywania konkretnego zawodu.

Obowiązkiem prawnym jest nie tylko złożenie ślubowania, lecz także przestrzeganie jego postanowień pod rygorem zwłaszcza odpowiedzialności dyscyplinarnej czy zawodowej. Samo natomiast dopełnienie powinności ślubowania warunkuje możliwość sprawowania urzędu bądź wykonywania zawodu, a więc skutecznego podejmowania czynności składających się na kompetencje danego organu czy wchodzących w zakres przedmiotowy danej profesji.

3. Rota ślubowania radcy prawnego

Radcowie prawni składają w Polsce nominalnie „ślubowanie”, tak jak większość osób będących funkcjonariuszami publicznymi lub wykonujących zawód zaufania publicznego, na które prawo nakłada analogiczny obowiązek. W rodzimym porządku prawnym forma „przysięgi” czy „przyrzeczenia” pozostaje w mniejszości⁴.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o radcach prawnych ślubowanie radcowskie ma następujące brzmienie: „Ślubuję uroczyście w wykonywaniu zawodu radcy prawnego przyczynić się do ochrony i umacniania porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki zawodowe wypełniać sumiennie i zgodnie z przepisami prawa, zachować tajemnicę

⁴ A. Mezglewski, *Przysięga, ślubowanie oraz przyrzeczenie w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, t. 3, s. 5–22.

zawodową, postępować godnie i uczciwie, kierując się zasadami etyki radcy prawnego i sprawiedliwości⁵. Przywołana rota nie wydaje się być treściowo optymalna. Najważniejsze zastrzeżenie dotyczy tego, że w tekście ślubowania nie wskazano, co składa się na istotę profesji radcy prawnego. Trudno bowiem uznać, aby w tych kategoriach można było rozpatrywać „przyczynianie się do ochrony i umacniania porządku prawnego”. W wielu rotach ślubowań tak funkcjonariuszy, jak i osób wykonujących zawody zaufania publicznego dano lepiej wyraz specyfice pełnionego urzędu, zajmowanego stanowiska czy wykonywanej profesji, np. sformułowaniami takimi jak „stać na straży prawa i strzec praworządności” (prokurator), „sprawiedliwość wymierzać” (sędzia), „mieć na względzie [...] dobro osób podlegających mojej pieczy” (kurator sądowy), „strzec bezpieczeństwa Państwa i jego obywateli” (policjant), „bronić niepodległości i granic [Rzeczypospolitej Polskiej]” (żołnierz)⁶. W rocie ślubowania najbardziej pokrewnej radcom prawnym profesji, czyli tekście ślubowania adwokackiego, co prawda też jest mowa o umacnianiu porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, ale jako pierwszą z powinności podano „przyczynianie się ze wszystkich sił do ochrony praw i wolności obywatelskich”⁷. Zasadne byłoby w rocie ślubowania radcowskiego wprost wskazać na „świadczenie pomocy prawnej”. Pojęcie to wielokrotnie występuje zarówno w ustawie o radcach prawnych, jak i Kodeksie Etyki Radcy Prawnego (KERP).

Rota formułuje wiążące zobowiązania dla ślubującego radcy prawnego, a nie tylko „wskazówki” czy „zalecenia”⁸. Wiele obowiązków ujętych w rocie ślubowania radcowskiego występuje w identycznej lub podobnej wersji słownej także w tekstach ślubowania przedstawicieli innych profesji prawniczych, jak zwłaszcza wymóg sumiennego (z najwyższą starannością) wywiązywania się z powinności zawodowych, zachowania tajemnicy zawodowej (dochowania tajemnicy prawnie chronionej, zachowania w tajemnicy okoliczności powziętych w związku z pełnioną funkcją czy zachowanie w tajemnicy powierzonych informacji), kierowania się zasadami etyki zawodowej, postępowania godnie (kierowania się zasadami godności), postępowania uczciwie (kierowania się zasadami uczciwości), wykonywania obowiązków zgodnie z prawem (przepisami prawa)⁹. W kontekście

5 Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 499).

6 Zob. G. Maroń, *Instytucja przysięgi wojskowej w polskim porządku prawnym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2024, nr 1, s. 5–29; *idem*, *Ślubowanie funkcjonariusza Policji w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 7/8, s. 230–254; *idem*, *Instytucja ślubowania prokuratorskiego...*, s. 66–82; *idem*, *Instytucja ślubowania adwokackiego w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 2, s. 6–18; *idem*, *Instytucja ślubowania sędziowskiego w polskim porządku prawnym*, „Studia Prawnicze” 2011, nr 3–4, s. 265–292.

7 Art. 5 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1564), dalej: u.p.a.

8 Por. A. Woroniecka, [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023, (komentarz do art. 6, uwaga nr 11).

9 Zob. art. 5 u.p.a.; art. 15 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1001); art. 22 ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 749), dalej: u.r.p.; art. 66 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 334 z późn. zm.), dalej: p.u.s.p.; art. 6 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1095), dalej: u.kur.s.; art. 92 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 390); art. 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1422); art. 56 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1192); art. 34 ustawy z dnia

kolejnych dwóch obowiązków ślubowanie radcowskie wykazuje podobieństwo do ślubowania adwokackiego. O ile jednak radca prawny zobowiązuje się do kierowania się zasadami ogólnie sprawiedliwości, o tyle adwokat „sprawiedliwości społecznej”. Ponadto radca prawny jest obligowany nie tylko do przyczyniania się do „umacniania” porządku prawnego, ale także jego „ochrony”.

Aktualna rota ślubowania uległa zmianie tylko w niewielkim stopniu w stosunku do wersji pierwotnej z 1982 r. Świadczy to o tym, że w przeciwieństwie do rotę ślubowania sędziowskiego czy prokuratorskiego zasadniczo nie miała ona charakteru zideologizowanego¹⁰. Artykuł 27 ust. 1 był nowelizowany tylko raz, choć dopiero w 1997 r. Modyfikacja, nie licząc strony czysto redakcyjnej tekstu, dotyczyła dwóch fragmentów. Po pierwsze określenie „Polska Rzeczypospolita Ludowa” zastąpiono słowami „Rzeczpospolita Polska”. Po drugie przed nowelizacją radca zobowiązywał kierować się „zasadami etyki zawodowej i sprawiedliwości społecznej”, a nie jak obecnie „zasadami etyki radcy prawnego i sprawiedliwości”¹¹.

Radca prawny składa ślubowanie tylko raz. Późniejsza zmiana ustawowo określonej rotę nie skutkuje powtórny czy kolejnym składaniem ślubowania przez jedną i tę samą osobę. Dotyczy to również przypadku, gdy radca bezpośrednio po wpisaniu na listę i złożeniu ślubowania nie podjął się wykonywania czynności zawodowych, a uczynił to dopiero po dłuższym czasie¹². Osoba wykonująca dotychczas inny zawód prawniczy, która postanowiła zostać radcą prawnym, musi złożyć ślubowanie radcowskie niezależnie od tego, że poprzednio składała np. ślubowanie adwokackie czy sędziowskie.

Ponad 40 lat temu, gdy przyjmowano ustawę o radcach prawnych, w jej art. 77 postanowiono o wpisywaniu z urzędu dotychczasowych radców prawnych na listę radców prawnych przewidzianą tą ustawą. Radcowie ci do uzyskania prawa do wykonywania zawodu potrzebowali jednak złożyć ślubowanie przed natenczas właściwym prezesem okręgowej komisji arbitrażowej.

4. Akt ślubowania

Ustawa o radcach prawnych nie określa precyzyjnie momentu złożenia ślubowania przez radcę, w szczególności nie podaje żadnego konkretnego terminu, w przeciwieństwie do 30-dniowego terminu na podjęcie przez okręgową izbę radców prawnych (OIRP) uchwały w sprawie wpisu na listę radców prawnych, liczonego od dnia złożenia wniosku

8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 622), dalej: u.s.n.; art. 17 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1458), dalej: u.k.s., art. 474 ust. 3 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1320).

¹⁰ G. Maroń, *Instytucja ślubowania prokuratorskiego...*, s. 79; *idem*, *Instytucja ślubowania sędziowskiego...*, s. 276–277.

¹¹ Art. 2 pkt 26 ustawy z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 75 poz. 471.

¹² D. Wajda, *Radcowie prawni*, [w:] *System Prawa Pracy*, t. XIII. *Zawody prawnicze*, red. K. Baran, K. Ślebzak, Warszawa 2022, LEX nr 369521485 (pkt 2.3.3).

przez kandydata¹³. Skoro art. 27 ust. 2, określając podmiot uprawniony do odebrania ślubowania, mówi *expressis verbis* o radcy prawnym, który został „wpisany” na listę radców prawnych, to tym samym akt ślubowania chronologicznie następuje dopiero po dokonaniu tego wpisu. Jak zasadnie podnosi w jednej ze spraw Naczelny Sąd Administracyjny, w sytuacji gdy uchwała o wpisie skarżącej na listę radców prawnych została uchylona i co do tego toczył się spór sądowy, „to nie można twierdzić, że powstrzymywanie się organu z odebraniem ślubowania od skarżącej miało miejsce z rażącym naruszeniem prawa i nie zmienia tego ani to, czy były podstawy do wznowienia postępowania, ani to, jakim wynikiem zakończyło się postępowanie sądowe”¹⁴.

Nie jest poprawna generalizacja stanowiska wyrażonego w jednym z wyroków NSA¹⁵ prowadząca przedstawicieli doktryny prawniczej do konkluzji, że „ślubowanie jest ściśle powiązane z inicjatywą odbierającego je organu, bez której radca prawny nie może tej czynności dokonać”¹⁶. Wniosek ten był zasadny na gruncie okoliczności rozstrzyganej wówczas przez sąd sprawy, ale już niekoniecznie w innych możliwych przypadkach. Przykładowo w sytuacji, gdy osoba wpisana na listę radców prawnych nie przystąpiła do ślubowania w terminie podanym jej przez dziekana z przyczyn leżących po jej stronie, to celem późniejszego złożenia ślubowania powinna *sua sponte* zwrócić się do dziekana o umożliwienie jej tego. Nie można w takiej sytuacji oczekiwać, że to dziekan będzie jako podmiot inicjujący wielokrotnie ponawiał zaproszenia do złożenia ślubowania wobec jednych i tych samych osób. Podmiotem występującym o złożenie ślubowania powinien być wówczas sam zainteresowany.

Początkowo wraz z wejściem w życie ustawy ślubowanie odbierał prezes okręgowej komisji arbitrażowej prowadzącej listę radców prawnych, na którą wpisany został radca prawny. Od 1 października 1989 r. kompetencja ta stała się udziałem dziekana rady OIRP. Ślubowanie odbiera dziekan rady tej izby, która prowadzi listę radców prawnych, na którą ślubujący został wcześniej wpisany. Żaden przepis nie przewiduje możliwości powierzenia przez dziekana rady czynności odebrania ślubowania innej osobie, tak jak z rzadka zdarza się to w odniesieniu do innych rodzajów ślubowań¹⁷. Ustawa nie określa też dodatkowo osób, „w obecności których” ma być złożone ślubowanie, jak ma to miejsce w kontekście np. ślubowania kuratora sądowego czy rzecznika patentowego¹⁸. Tej ostatniej kategorii osób nie należy mylić z osobami obecnymi na uroczystości składania ślubowania zaproszonymi przez dziekana rady czy z krewnymi lub bliskimi ślubującemu.

¹³ Por. art. 17 ust. 2 u.k.s.

¹⁴ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 kwietnia 2017 r., II GSK 105/17, LEX nr 2316266. Zob. J. Piecha, *Skutki uwzględnienia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny skargi na sprzeciw Ministra Sprawiedliwości w sprawie wpisu na listę radców prawnych*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2023, nr 1, s. 63–81.

¹⁵ Wyrok NSA z dnia 4 października 1999 r., II SA 1120/99, LEX nr 46817.

¹⁶ K. Kwapisz, *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 2011, LEX nr 587624366 (komentarz do art. 27).

¹⁷ Zob. np. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2117), dalej: u.d.p.; art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1007).

¹⁸ Art. 22 ust. 3 u.r.p.; art. 6 ust. 1 u.kur.s.

Dziewkan rady ma obowiązek przyjąć ślubowanie od osoby ważnie wpisanej na listę radców prawnych, która dotychczas tego nie uczyniła. Zasadnie NSA w jednej ze spraw uznał, że „odebranie ślubowania stanowi czynność z zakresu administracji publicznej dotyczącą uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, o której mowa w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a.” W związku z tym „na podstawie art. 3 § 2 pkt 8 p.p.s.a. dopuszczalna jest również skarga na bezczynność dziekana polegająca na nieodebraniu ślubowania”, a on sam „powinien zostać uznany w tym zakresie jako organ administracji publicznej”. Sąd sięgnął do wykładni funkcjonalnej, trafnie zauważając, iż „przyjęcie odmiennego stanowiska czyniłoby iluzoryczną kontrolę sądów administracyjnych nad procedurą przyznawania przez samorząd radców prawnych uprawnienia do wykonywania zawodu. Tymczasem z samej ustawy o radcach prawnych wynika dążenie ustawodawcy do zapewnienia efektywnej kontroli sądowej w tym zakresie”¹⁹.

Przebieg uroczystości składania ślubowania przez radców prawnych nie został precyzyjnie określony przepisami prawa czy wewnętrznymi regulacjami na poziomie ogólnokrajowym²⁰. Przyjęta praktyka w tym względzie ujawnia pewne różnice, choć niekuczowe, pomiędzy poszczególnymi izbami. Przykładowo w niektórych izbach ślubujący w momencie deklamacji słów roty są ubrani w togi, w innych izbach nie²¹. Jedni radcowie składają ślubowanie w siedzibie izby, inni w bardziej dystyngowanych miejscach, jak reprezentacyjna sala teatru czy aula uniwersytetu²².

Ustawa wprawdzie wprost nie określa, że złożenie ślubowania następuje ustnie²³, ale taką właśnie formę należy z dwóch powodów przyjąć, ilekroć prawodawca wyraźnie inaczej nie zastrzeże. Po pierwsze implikatywnie wskazuje na nią wymóg „odebrania ślubowania” przez dziekana rady OIRP. Po drugie w polskim porządku prawnym formę piśmienną ślubowania przewidziano – jako jedyną lub alternatywnie wobec formy ustnej – w stosunku do zdecydowanej mniejszości rodzajów ślubowań²⁴.

W praktyce ślubowanie odbywa się w ten sposób, że dziekan rady odczytuje kolejne fragmenty roty, a radcowie kolektywnie za nim je powtarzają. Rozwiązanie takie jest zrozumiałe ze względów logistyczno-organizacyjnych – przede wszystkim z powodu ograniczenia czasowego – i stosowane przy innych rodzajach ślubowań reprezentantów

19 Postanowienie NSA z dnia 17 lutego 2016 r., II GSK 151/16, LEX nr 2036962. Zob. M. Szwaś, *Bezczynność w przedmiocie odebrania ślubowania od radcy prawnego. Glosa do postanowienia NSA z dnia 17 lutego 2016 r., II GSK 151/16*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2021, nr 4, s. 135–148.

20 Najbardziej szczegółowo materia ta została uregulowana w odniesieniu do funkcjonariuszy służb mundurowych, przyjmując postać oficjalnego ceremoniału.

21 Formulowane czasami twierdzenie o „wymaganej na okoliczność [ślubowania radców] todze” nie ma umocowania w prawie. K. Żaczekiewicz-Zborska, *Wspominamy prawników, którzy odeszli w 2022 roku*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/zmarli-prawnicy-w-2022-roku,518080.html> [dostęp: 26 lutego 2025 r.].

22 P. Olszewski, *Ślubowanie radców prawnych 2019*, „Radca Prawny” 2019, nr 184, s. 2–3.

23 Formę taką przewiduje art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w odniesieniu do ślubowania radnych rady gminy, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609 z późn. zm.

24 Art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 97; art. 73 ust. 3 ustawy z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2125 z późn. zm.; art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1869 z późn. zm.; art. 159 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 615 z późn. zm.; art. 26 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1763.

zawodów prawniczych w Polsce. Do pewnego stopnia *nolens volens* może ono jednak osłabiać u ślubujących świadomość wagi zaciąganych wówczas obowiązków i indywidualnej odpowiedzialności za ewentualne sprzeniewierzenie się im w przyszłości. Z tego powodu rozważyć należy zastosowanie sposobu składania ślubowania znanego z pierwszego posiedzenia Sejmu, gdzie po odczytaniu roty przez Marszałka Seniora poszczególni parlamentarzyści są imiennie wywoływani i każdy z osobna oświadcza: „Ślubuję”, względnie: „Ślubuję, tak mi dopomóż Bóg”. Indywidualizacja ślubowania idzie wówczas w parze z nieprzewlekłością samej uroczystości jego składania²⁵.

Elementem tradycji jest to, że składanie ślubowania odbywa się w postawie stojącej. Dziekan rady, odbierając ślubowanie, powinien być w stroju urzędowym i mieć na sobie założony łańcuch dziekana rady jako insygnium samorządu radców prawnych²⁶. Krytycznie w związku z tym należy ocenić zdarzające się przypadki, gdy dziekan rady, nie będąc w stroju urzędowym, odbiera ślubowanie od pojedynczych osób, używając jednocześnie wskazanego insygnium²⁷.

Nawet jeśli uznać, że złożenie ślubowania w formie ustnej i w postawie stojącej są wymogami prawnymi, choć *expressis verbis* niewyartykułowanymi w ustawie, to jednak nie należy interpretować ich absolutystycznie. W wyjątkowych przypadkach odstępianie od nich nie musi skutkować nieważnością aktu ślubowania, np. w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami poruszającymi się na wózku inwalidzkim czy dotkniętymi wadą wymowy. Chodzi o sytuacje obiektywnej i niezawinionej niezdolności do dopełnienia tych wymogów przez ślubującego.

Kwestią dyskusyjną pozostaje *de lege lata* możliwość zdalnego złożenia ślubowania – nie tylko przez radców prawnych – z wykorzystaniem środków komunikowania na odległość, np. podczas wideocztatu z udziałem ślubującego i dziekana rady. Na rozwiązanie takie nie zdecydowano się w czasie pandemii COVID-19, zachowawszy formę kontaktu bezpośredniego, lecz dzieląc ślubujących na kilku- lub kilkunastoosobowe grupy i przestrzegając wymogów sanitarnych. W co najmniej jednak jednym przypadku – znanym autorowi – w formie zdalnej ślubowanie złożyli aplikanci radcowscy²⁸.

Ustawa o radcach prawnych nie przewiduje zaprotokołowania ślubowania czy pisemnego potwierdzenia jego złożenia, co znane jest niektórym ustawom stanowiącym o obowiązku złożenia ślubowania²⁹. Zaświadczenie stwierdzające prawo do wykonywania zawodu

25 Zob. G. Maroń, *Ślubowanie poselskie w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 10, s. 31–32.

26 § 5 ust. 2 w związku z § 1 ust. 1 pkt 2 uchwały nr 134/VII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 18 czerwca 2010 r. w sprawie ustanowienia insygniów samorządu radców prawnych oraz zasad ich używania.

27 Zob. np. *Ślubowanie Radców Prawnych w Bydgoszczy*, <https://mecenasit.pl/oirp-bydgoszcz-slubowanie/> [dostęp: 23 maja 2024 r.]; *Ślubowanie radcy prawnego*, <https://oirp.olsztyn.pl/slubowanie-radcy-prawnego-2> [dostęp: 23 maja 2024 r.].

28 *Uroczyste ślubowanie aplikantów radcowskich*, <https://oirp.lu/uroczyste-slubowanie-aplikantow-radcowskich-2/> [dostęp: 23 maja 2024 r.]; zgodnie z art. 31² ust. 3 ustawy o radcach prawnych: „Niezwłocznie po dokonaniu wpisu na listę aplikantów radcowskich rada okręgowej izby radców prawnych wyznacza aplikantowi termin ślubowania. Przepisy art. 27 stosuje się odpowiednio”.

29 Zob. np. art. 6 ust. 2 u.kur.s.; art. 70 ust. 1a ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 623); art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach

radcy prawnego – którego wzór określa uchwała Prezydium KIRP – zawiera jednak informację o złożonym ślubowaniu. Zaświadczenie to powinno być wystawione w dniu złożenia ślubowania, skoro zawiera ono stwierdzenie w brzmieniu: „Wpis na listę radców prawnych i złożone w dniu dzisiejszym ślubowanie uprawnia do wykonywania zawodu radcy prawnego”³⁰. Ponadto w ewidencji radców prawnych prowadzonej przez radę OIRP zawarta jest „informacja o złożeniu ślubowania”³¹.

5. Złożenie ślubowania jako warunek wykonywania zawodu

Złożenie ślubowania jest – jak już nadmieniono – warunkiem nabycia prawa wykonywania zawodu radcy prawnego, ale nie nabycia statusu radcy prawnego. Ten bowiem jest pozyskiwany wcześniej w momencie wpisania na listę radców prawnych³². W polskim porządku prawnym występują różne rozwiązania w tym względzie. Przykładowo w przypadku doradcy podatkowego, tłumacza przysięgłego czy doradcy restrukturyzacyjnego chronologia jest odwrotna, tzn. złożenie ślubowania jest warunkiem wpisu na listę doradców (tłumaczy)³³. W przypadku z kolei sędziego złożenie ślubowania jest warunkiem uzyskania statusu sędziego. Bez względu na to, czy przepis prawny wprost uzależnia możliwość wykonywania zawodu³⁴, czynności zawodowych³⁵, obowiązków³⁶ czy pełnienia urzędu od złożenia ślubowania, to z samej istoty instytucji ślubowania wynika, że przed jego złożeniem dana osoba nie może skutecznie podejmować czynności zawodowych (urzędniczych).

Niezłożenie ślubowania po wpisie na listę radców uniemożliwia wykonywanie zawodu, ale nie jest podstawą do skreślenia z listy radców prawnych. *De lege lata* przejawem nieuprawnionej *interpretatio extensiva* jest traktowanie niezłożenia bądź odmowy złożenia ślubowania w kategoriach braku „rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu radcy prawnego” w rozumieniu art. 24 ust. 1 pkt 5 ustawy, co rzekomo miałyby prowadzić do „wznowienia postępowania dotyczącego wpisu na listę i odmówienia wpisu”³⁷.

samorządowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1135); art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 409).

30 Uchwała nr 276/VIII/2012 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie wzoru zaświadczenia stwierdzającego prawo do wykonywania zawodu radcy prawnego.

31 § 1b ust. 1 pkt 7 uchwały nr 110/VII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 30 stycznia 2010 r. w sprawie regulaminu prowadzenia list radców prawnych i list aplikantów radcowskich.

32 *De lege lata* nieuprawnione jest stanowisko, że „nie można być wpisanym na listę radców prawnych, nie złożwszy ślubowania”. R. Stankiewicz, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2022 (komentarz do art. 23, uwaga nr 1).

33 Art. 8 ust. 1 u.d.p.; art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego; art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1326.

34 Np. art. 18 ust. 1 u.r.p.

35 Np. art. 5 u.p.a.

36 Np. art. 6 ust. 1 u.kur.s.

37 R. Tabaszewski, *Świadczenie usług prawnych wyższego rzędu*, Warszawa–Lublin 2011, s. 86 z powołaniem się na Z. Krzemińskiego.

Stanowisko to, nawet jeśli niebezpieczne przy funkcjonalnej (celowościowej) wykładni art. 27, ignoruje jednak to, iż wpis na listę i złożenie ślubowania to dwa osobne wymogi nabycia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego. *De lege ferenda* można jednak postulować, aby odmowę złożenia ślubowania wymienić jako okoliczność powodującą skreślenie z listy radców prawnych na gruncie art. 29.

Ustawa o radcach prawnych ze złożeniem ślubowania łączy bezpośrednio tylko prawo wykonywania zawodu. W niektórych ustawach złożenie ślubowania wyraźnie skorelowano także z innymi konsekwencjami, jak np. powstanie członkostwa w izbie komorniczej (komornik) czy nawiązanie stosunku służbowego (sędzieja Trybunału Konstytucyjnego). W myśl natomiast wewnętrznych regulacji radcy prawnemu wpisanemu na listę radców prawnych i po złożeniu przez niego ślubowania wydaje się zaświadczenie stwierdzające prawo do wykonywania zawodu oraz legitymację³⁸.

Nabycia prawa do wykonywania zawodu nie należy rozumieć w kategoriach „obowiązku podjęcia przez zainteresowanego wykonywania zawodu radcy prawnego”³⁹. Z kolei nieuprawnione podjęcie się wykonywania czynności zawodowych – nieuprawnione, gdyż nieopowiedzone złożeniem ślubowania – można uznać za delikt dyscyplinarny uzasadniający pociągnięcie takiego radcy prawnego do odpowiedzialności dyscyplinarnej⁴⁰.

Konsekwencją niezłożenia ślubowania przez radcę prawnego jest niepozyskanie przez niego prawa do wykonywania zawodu, bez jednak utraty samego statusu radcy prawnego. Nie zachodzi więc analogia pomiędzy radcą prawnym a niektórymi kategoriami funkcjonariuszy publicznych, dla których odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska czy skutkuje utratą mocy powołania na to stanowisko⁴¹.

Radca prawny, który odmówił złożenia ślubowania lub z własnej winy go nie złożył, powinien – jeśli później zdecydowałby się jednak ślubowanie złożyć – zwrócić się do dziedzika rady właściwej okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie mu terminu do dopełnienia tej czynności. Gdyby w międzyczasie doszło do zmiany ustawowo określonej rotacji ślubowania, ślubujący musi złożyć ją w postaci obowiązującej na dzień ślubowania.

6. Wymóg postępowania zgodnie ze złożonym ślubowaniem

Ustawa o radcach prawnych nie zawiera przepisu, który wprost obligowałby radcę do postępowania zgodnego ze złożonym ślubowaniem, co znane jest niektórym innym ustawom⁴². Postanowienia takiego nie zawiera również KERP. W obecnie obowiązującej wersji ustawa nie określa też *expressis verbis* naruszenia ślubowania jako jednej z podstaw

38 § 7 ust. 1 uchwały nr 110/VII/2010.

39 Zdanie odrębne sędziego R. Orzechowskiego do uchwały TK z dnia 25 marca 1992 r., W 2/92, LEX nr 25351.

40 D. Wajda, *Radcowie prawni...*, (punkt 2.3.3).

41 Zob. art. 17 ust. 5 u.k.s.; art. 34 § 3 i art. 63 § 4 u.s.n.; art. 4 ust. 2 ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

42 Art. 25 ust. 1 u.k.s.; art. 96 § 1 ustawy – Prawo o prokuraturze; art. 82 § 1 p.u.s.p.; art. 41 § 1 u.s.n.; art. 17 ustawy – Prawo o notariacie; art. 36 pkt 1 u.d.p.

odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy⁴³. Nie powinno być jednak wątpliwości, że obowiązkiem radcy prawnego jest zarówno złożyć ślubowanie – ilekroć chce on wykonywać ten zawód – jak i przestrzegać zaciągniętych wówczas obowiązków. Obowiązek ten jest ponadto nie tylko etycznej (deontologicznej), ale i prawnej natury. Naruszenie roty ślubowania może skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną. Do dnia 25 grudnia 2014 r. wprost stanowił tak art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy. Przy obecnej wersji art. 64 czyni sprzeczne ze ślubowaniem można traktować jako „postępowanie sprzeczne z [...] godnością zawodu”, co z kolei może dyskredytować radcę „w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do zawodu radcy prawnego”, czego wystrzegać się każe art. 11 ust. 1 KERP. Jak podnosi Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych, „pod pojęciem godności zawodu należy rozumieć także zdolność do dochowania wierności ślubowaniu”⁴⁴.

Nie sposób natomiast zgodzić się z rozumowaniem zaprezentowanym w jednym z postanowień tego sądu, zgodnie z którym „ustawodawca określił katalog zamknięty czynów, których naruszenie skutkuje wszczęciem postępowania dyscyplinarnego. Rota ślubowania zawarta w treści art. 27 ust. 1 cytowanej ustawy zawiera szereg elementów, które nie pokrywają się z treścią art. 64, co oznacza, że nie każde postępowanie radcy prawnego, chociażby nie postępował on zgodnie z rotą ślubowania, pociąga automatycznie za sobą stwierdzenie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego”⁴⁵. Sąd bezpodstawnie przeciwstawia rotę ślubowania i podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej. To, iż art. 64 nie powiela treści art. 27 ust. 1 ani też – jak w poprzedniej wersji art. 64 ust. 1 pkt 2 – nie powołuje się literalnie na ślubowanie, nie oznacza, iż naruszenie któregoś z obowiązków podanych w rocie nie podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej. Znamienne, iż sąd nie podał choćby egzemplifikacyjnie, sprzeniewierzenie się któremu z obowiązków wymienionych w tekście ślubowania nie mieści się w żadnej z tak pojemnych treściowo przesłanek, jak „postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych”. Oczywiście rację ma sąd, że w kontekście stwierdzenia naruszenia ślubowania przesądzenie o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego nie ma charakteru „automatycznego”, tyle tylko, że jest to prawidłowość dotycząca generalnie kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej, zależnej chociażby od przypisania winy⁴⁶.

Obowiązek postępowania w zgodzie ze ślubowaniem radcowskim i konsekwencje jego naruszenia mogą dotyczyć tylko osoby, która właśnie to ślubowanie złożyła. Dlatego też ambiwalentną ocenę budzi orzeczenie NSA z dnia 1 sierpnia 2023 r., w którym przyjęto, że osoba uprzednio prawomocnie skazana za przestępstwa przeciwko dokumentom nie spełnia ustawowej przesłanki „nieskazitelnego charakteru” wymaganej do zostania radcą prawnym, pomimo zatarcia skazania⁴⁷. Z jednej strony sąd zasadnie wskazał, że

43 Por. art. 57 ust. 1 u.r.p.

44 Orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 23 czerwca 2016 r., WO-70/16, Legalis.

45 Postanowienie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 25 sierpnia 2017 r., WO-87/17, Legalis.

46 R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 224–234.

47 Wyrok NSA z dnia 1 sierpnia 2023 r., II GSK 2690/21, LEX nr 3605986. M. Kryszkiewicz, *Zatarcie skazania nie gwarantuje nieskazitelnego charakteru*, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/9318215,zatarcie-skazania-nie-gwarantuje-nieskazitelnego-charakteru.html> [dostęp: 23 maja 2024 r.].

o braku nieskazitelnego charakteru świadczy „całokształt postawy Strony”, a zatem zarówno samo dopuszczenie się czynów kryminalnych, jak i „bagatelizowanie” swojego zachowania „poprzez określenie dokonanych czynów zabronionych błahymi”. Rację ma też sąd, podnosząc, że zatarcie skazania nie kwestionuje zaistnienia pewnych zachowań jako faktów historycznych, których dotyczy. Za błędne natomiast należy uznać rozważania sądu w przedmiocie ślubowania radcowskiego. Po pierwsze myli się sąd, stwierdzając, że ślubuje „kandydat na radcę prawnego”, gdy tymczasem jest ono udziałem radcy prawnego po jego wpisaniu na listę radców prawnych. Po drugie sąd nie dostrzega, że ślubowanie ma charakter promisyjny, dotycząc postępowania radcy prawnego *pro futuro*, tj. od momentu jego złożenia. Nie można zatem czynić ślubowania radcowskiego punktem odniesienia przy identyfikowaniu obowiązków ciążących na osobie, które go nie złożyła. Obiekcji tych można było w sposób prosty uniknąć, gdyby Naczelny Sąd Administracyjny wyraźnie powołał się na okoliczność, że strona postępowania złożyła ślubowanie jako aplikant radcowski, którego rotę wyznacza odpowiednie stosowanie przepisu określającego rotę ślubowania radcy prawnego. Innymi słowy, należało powołać się na art. 31² ust. 3 w związku z art. 27 ust. 1.

7. Możliwość wypowiedzenia przez ślubującego słów „Tak mi dopomóż Bóg”

Ustawa nie przewiduje wprost możliwości zakończenia przez radcę prawnego ślubowania słowami „Tak mi dopomóż Bóg”. Ten stan rzeczy należy ocenić krytycznie, będąc przejawem niespójności prawa, w którym fakultatywną inwokację (a w zasadzie *nominatione Dei*) zastrzeżono w odniesieniu do wielu innych kategorii osób zobligowanych do złożenia ślubowania. Nie powiodła się inicjatywa nowelizacji ustaw o radcach prawnych, – Prawo o adwokaturze, – Prawo o notariacie polegająca na dodaniu do tych ustaw przepisu stanowiącego o możliwości uzupełniania rotę ślubowania zwrotem końcowym „Tak mi dopomóż Bóg”⁴⁸.

W kontekście dobrowolnego powołania się na pomoc Boga w dochowaniu wierności ślubowaniu bez znaczenia jest to, czy chodzi o funkcjonariusza publicznego (jak sędzia, prokurator) czy osobę wykonującą wolny zawód (np. doradca restrukturyzacyjny, rzecznik patentowy). Okoliczność, że w pierwotnej wersji ustawy nie zastrzeżono możliwości *invocatio Dei*, nie stoi na przeszkodzie uczynieniu tego w drodze nowelizacji. Laicka rota ślubowania w połączeniu z uznaniowym odwołaniem się do sacrum to rozwiązanie w pełni zgodne z orzecznictwem strasburskim. Dyskusji nad dodaniem do tekstu ślubowania zwrotu „tak mi dopomóż Bóg”, każdorazowo wypowiedzanego z własnej inicjatywy przez ślubującego, nie należy łączyć z innymi, bardziej kontrowersyjnymi kwestiami

48 Petycja Ars Legis – Stowarzyszenie im. św. Iwo Helory – Patrona Prawników z siedzibą w Krakowie w sprawie dodania do rotę ślubowań zwrotu „Tak mi dopomóż Bóg” z dnia 30 lipca 2014 r. Zob. wnioski mniejszości do sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej do Rozpatrzenia Projektów Ustaw Deregulacyjnych o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (druk nr 806 z dnia 7 marca 2013 r.).

odnośnie do zakresu prawnie chronionej wolności wyznania, jak choćby z zagadnieniem akomodacji sprzeciwu sumienia⁴⁹.

Ustawowy przepis stanowiący o dobrowolnym *invocatio Dei* byłby potwierdzeniem uprawnienia umocowanego w konstytucyjnie gwarantowanej wolności sumienia i wyznania, nie mając dla tego uprawnienia charakteru konstytucyjnego. Dlatego też, nawet przy braku stosownego przepisu ustawowego, ślubujący może pomimo tego zakończyć rotę ślubowania słowami „Tak mi dopomóż Bóg”, co w żaden sposób nie podważa ważności aktu ślubowania⁵⁰. W praktyce kolektywny sposób składania ślubowania utrudnia deklamację tych słów.

8. Ślubowanie radcy prawnego a kodeks etyki zawodowej

Dopiero w aktualnie obowiązującym Kodeksie Etyki Radcy Prawnego z 2014 r. wprost odwołano się do ślubowania radcowskiego. Nawiązania do niego nie miały miejsca w poprzednich regulacjach deontologicznych z lat 2007, 1999, 1995, 1987 i 1983⁵¹. Zgodnie z art. 6 KERP „radca prawny, mając na uwadze treść rotę ślubowania określonej w ustawie o radcach prawnych, obowiązany jest wykonywać czynności zawodowe rzetelnie i uczciwie, zgodnie z prawem, zasadami etyki zawodowej oraz dobrymi obyczajami”⁵².

Odniesienia do ustawowo określonego ślubowania w kodeksach etyki zawodowej nie są czymś powszechnym w zawodach prawniczych. O ile § 1 ust. 2 Zbioru zasad etyki zawodowej prokuratorów stanowi, że „w służbie, jak i poza służbą prokurator powinien mieć na uwadze treść złożonego ślubowania”, § 6 Kodeksu etyki zawodowej komornika sądowego obliguje komornika do „postępowania zgodnego z [...] złożonym ślubowaniem”, o tyle o ślubowaniu w ogóle nie wspominają Zbiór zasad etyki zawodowej sędziów i asesorów sądowych, Zbiór zasad etyki adwokackiej i godności zawodu oraz Kodeks etyki zawodowej notariusza⁵³.

49 *Wicedziekan stołecznej OIRP o klauzuli sumienia i Bogu w przysiędze*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/804724,wicedziekan-stolecznej-oirp-o-klauzuli-sumienia-i-bogu-w-przysiedze.html> [dostęp: 23 maja 2024 r.].

50 Zob. szerzej G. Maroń, *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 4, s. 51–76.

51 E. Kwiatkowska-Fałęcka, *Wykonywanie zawodu radcy prawnego na podstawie ustawy z 6 lipca 1982 r.*, [w:] *Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza*, red. H. Izdebski, P. Skuczyński, Warszawa 2006, s. 265–266.

52 Uchwała nr 884/XI/2023 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 7 lutego 2023 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

53 Uchwała Krajowej Rady Prokuratorów przy Prokuraturze Generalnym z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie Zbioru zasad etyki zawodowej prokuratorów; uchwała nr 1603/V Krajowej Rady Komorniczej z dnia 6 września 2016 r. – Kodeks etyki zawodowej komornika sądowego; uchwała nr 16/2003 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 19 lutego 2003 r. w sprawie uchwalenia zbioru zasad etyki zawodowej sędziów; uchwała nr 2/XVIII/98 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 10 października 1998 r. – Zbiór zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeks etyki adwokackiej); uchwała nr 19 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 12 grudnia 1997 r. – Kodeks etyki zawodowej notariusza.

Zwrot „mieć na uwadze” z art. 6 KERP można rozumieć jako uzupełnienie obowiązków wymienionych w tym przepisie o te wskazane w ustawowo określonej rocie ślubowania lub jako wskazówka interpretacyjna przy wykładni niniejszego postanowienia kodeksu⁵⁴. Właściwsze jest to drugie odczytanie sformułowania „mieć na uwadze”. Obowiązek przestrzegania treści ślubowania wynika bowiem z samego ustawowego obowiązku jego złożenia, a zatem kodeks nie konstytuuje tego obowiązku, a jedynie może go potwierdzać. Rację ma zatem Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP, stwierdzając, że „obowiązkiem ustawowym i etycznym radcy prawnego jest postępowanie zgodne ze ślubowaniem”⁵⁵. Zakres przedmiotowy obowiązków ujętych w art. 6 i tych z rotę ślubowania nie pokrywa się⁵⁶, co jest zasadne z racji tego, iż regulacje deontologiczne nie służą do dublowania unormowań prawnych. Zasadnicza różnica polega na tym, iż powinności z art. 6 odnoszą się wyłącznie do „wykonywania czynności zawodowych”, podczas gdy rota ślubowania stawia radcy wymagania zarówno w odniesieniu do „wykonywania zawodu”⁵⁷, jak i generalnie w kontekście jego „postępowania”, czyli także tego pozazawodowego. Stąd też naruszeniem ślubowania jest np. prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości⁵⁸. Jak stwierdził Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w Warszawie, „obowiązek postępowania godnego i uczciwego w życiu prywatnym [...] przyjmuje na siebie radca prawny składający ślubowanie”⁵⁹. Kodeks, obligując w art. 11 ust. 1 radcę prawnego do dbania o godność zawodu „nie tylko przy wykonywaniu czynności zawodowych, ale również w działalności publicznej i w życiu prywatnym”, do ślubowania radcowskiego już się nie odnosi. Na gruncie wykładni systemowej można by w związku z tym dojść do wniosku, że rota ślubowania nie ma znaczenia dla interpretacji powinności z niniejszego przepisu. Konkluzja taka byłaby jednak błędna. To, iż twórca kodeksu nakazał „mieć na uwadze” treść rotę ślubowania w kontekście wykonywania czynności zawodowych, nie powinno być odczytywane jako irrelewantność ślubowania dla właściwego

54 T. Jaroszyński, *Komentarz do art. 6, [w:] Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Jaroszyński, Warszawa 2018, s. 49.

55 Stanowisko Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 16 października 2017 r. (Ad. III. 3,7 i 8), <https://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/zbior-stanowisk-komisji-etyki-i-wykonywania-zawodu/> [dostęp: 23 maja 2024 r.].

56 T. Jaroszyński, *Komentarz do art. 6...*, s. 49. Zob. też A. Woroniecka, [w:] *Kodeks Etyki...*

57 Najczęściej naruszenie ślubowania radcowskiego sądy dyscyplinarne łączyły z uchybieniem obowiązkowi służbowym, niedochowaniem należytej staranności czy z nienależytym wykonywaniem czynności zawodowych na szkodę klienta. Zob. postanowienie SN z dnia 7 lutego 2019 r., II DSI 55/18, LEX nr 2622345; postanowienie SN z dnia 28 czerwca 2023 r., II ZK 9/23; postanowienie SN z dnia 17 lipca 2019 r., II DSI 28/19, LEX nr 2697601; postanowienie SN z dnia 25 lutego 2021 r., II DK 33/21, LEX nr 3358839.

58 Orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 23 czerwca 2016 r., WO-70/16, Legalis. Według TK obowiązek przestrzegania prawa przez radcę prawnego „wynika z treści rotę [...] ślubowania” oraz „Zasady etyki radcy prawnego”. Wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05. Umocowany w rocie ślubowania obowiązek ten dotyczy jednak tylko zachowań w ramach wykonywania czynności zawodowych. Poza tym kontekstem obowiązek przestrzegania prawa przez osobę będącą radcą prawnym wynika wprost z art. 83 Konstytucji RP, adresowanego do „każdego”. Ma on także umocowanie w ślubowaniu, ale w tym jego fragmencie, który stanowi o „postępowaniu godnie i uczciwie”.

59 Orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z dnia 24 października 2018 r., D 45/18, Legalis.

zrozumienia i operacjonalizacji szeregu obowiązków wyrażonych w poszczególnych innych postanowieniach kodeksu.

9. Zakończenie

Należna satysfakcja i duma towarzysząca radcy prawnemu uczestniczącemu w uroczystości złożenia ślubowania powinna iść w parze ze świadomością wagi zaciąganych wówczas obowiązków. Rota ślubowania jako wyraz podstawowych wartości, cnót i postaw składających się na etos radcowski jest swoistym etycznym drogowskazem czy kompasem, który wytycza radcy drogę, jaką ten ma odtąd podążać, wykonując swój niełatwy i odpowiedzialny zawód. Ważne więc, aby pamięć o niej nie była czymś ulotnym, zanikającym niedługo po wydeklamowaniu słów na nią się składających. Refleksyjne podejście do ślubowania daje rękojmię należytego wywiązywania się z powinności obranej profesji z pożytkiem dla radcy, jak i dobra jego klientów. Ważne są nie tylko „zwracanie uwagi na wszelkie przejawy nienależytego wykonywania zawodu, popełniania czynów sprzecznych ze ślubowaniem radcowskim lub Kodeksem Etyki Radcy Prawnego przez radców prawnych i aplikantów radcowskich”⁶⁰, ale także edukacyjne działania organów samorządu zawodowego wsparte ustaleniami doktryny prawniczej w przedmiocie doniosłości ślubowania. Mogą one jednak tylko wesprzeć radcę prawnego, a nie go zastąpić, w internalizacji aksjologii zawodowej, jaką rota komunikuje. Parafrazując amerykańskiego filozofa prawa, Ronalda Dworkina⁶¹, należy stwierdzić, że realizacja *ratio legis* instytucji ślubowania radcowskiego zależy od tego, czy jest ono „brane na poważnie” w pierwszej kolejności przez samych ślubujących.

60 Uchwała nr 7/2013 X Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 9 listopada 2013 r. w sprawie wytycznych działania samorządu radców prawnych w latach 2013–2016.

61 R. Dworkin, *Taking Rights Seriously*, Cambridge 1977.

Bibliografia

- Dworkin R., *Taking Rights Seriously*, Cambridge 1977.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.
- Jaroszyński T., *Komentarz do art. 6, [w:] Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Jaroszyński, Warszawa 2018.
- Kwapisz K., *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Kwiatkowska-Falęcka E., *Wykonywanie zawodu radcy prawnego na podstawie ustawy z 6 lipca 1982 r., [w:] Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza*, red. H. Izdebski, P. Skuczyński, Warszawa 2006.
- Mezglewski A., *Przysięga, ślubowanie oraz przyrzeczenie w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, t. 3.
- Maroń G., *Instytucja przysięgi wojskowej w polskim porządku prawnym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2024, nr 1.
- Maroń G., *Ślubowanie funkcjonariusza Policji w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 7/8.
- Maroń G., *Instytucja ślubowania prokuratorskiego w polskim porządku prawnym*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 11/12.
- Maroń G., *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 4.
- Maroń G., *Instytucja ślubowania adwokackiego w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 2.
- Maroń G., *Ślubowanie poselskie w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 10.
- Maroń G., *Instytucja ślubowania sędziowskiego w polskim porządku prawnym*, „Studia Prawnicze” 2011, nr 3–4.
- Olszewski P., *Ślubowanie radców prawnych 2019*, „Radca Prawny” 2019, nr 184.
- Piecha J., *Skutki uwzględnienia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny skargi na sprzeciw Ministra Sprawiedliwości w sprawie wpisu na listę radców prawnych*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2023, nr 1.
- Stankiewicz R., [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2022.
- Szwast M., *Bezczynność w przedmiocie odebrania ślubowania od radcy prawnego. Glosa do postanowienia NSA z dnia 17 lutego 2016 r., II GSK 151/16*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2021, nr 4.
- Tabaszewski R., *Świadczenie usług prawnych wyższego rzędu*, Warszawa–Lublin 2011.
- Wajda D., *Radcowie prawni, [w:] System Prawa Pracy, t. XIII. Zawody prawnicze*, red. K. Baran, K. Ślęzak, Warszawa 2022.
- Woroniecka A., [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023.